

A - 93868

14.VII.45.

NSVL TERVISHOIU RAHVAKOMISSARIAADI MEDITSIINILISTE
ÕPPEASUTISTE PEAVALITSUS

MEDITSIINILISTE KESKKOOLIDE OSAKOND

„Kinnitan“

NSVL Tervishoiu Rahvakomissari-
adi MÕP juhataja

/VII 1943. a.

A. N. Šabanov

Sisehaiguste kava koos haigepõetuse ja
meditsiinilise tehnikaga

(Õdedekoolidele)

SELGITUSEKS

Aine sihiks on varustada tulevase meditsiinõdesid vajalike teoreetiliste teadmistega ja õpetada neid hoolitsema haigete eest üldiselt ja eriti terapeutiliste haigete eest. Üldine põetamine on ühendatud põetamisega sisehaiguste puhul.

Kava on koostatud sääraselt, et õpetada õppijaid hoolitsevalt ja tähelepanelikult lähenema haigele, üheaegselt oskama mõista elu ähvardavaid sümptomtoome, osustama hädavajalikku abi kuni arsti saabumiseni, toitma haiget õigesti ja õigeaegselt, looma tema ümber rahuliku hügieenilise olukorra, ravimeid välja kirjutama, hoidma ja haigele andma vajalikus doosis ning kindlalt omandama aseptilise ja antiseptilise töö reeglid. Kava sihiks on valmistada ette õdesid, kes on kasvatatud inimese eest stalinlikult hoolitsevas vaimus.

Meditsiinõe põhimiseks ülesandeks on haigete eest hoolitsemine. Seepärast tuleb nii sisehaiguste

ARHIIVKOGU

ARI

teoreetilise kui ka praktilise kursuse läbivõtmisel pöörata erilist tähelepanu haigete põetamisele.

Teoreetiline osa võetakse läbi loengute kujul, kusjuures demonstreeritakse haigeid, jooniseid, mulaaže ja põetamisel kasutatavaid esemeid mille järele küsitakse õppijaid individuaalselt läbi.

Teoreetilise osa alljaotuse „Üldine haigepõetus ja meditsiiniline tehnika“ läbivõtmisel tuleb õppijaile anda põhimisi teadmisi haigete põetamise ja mitmesuguste protseduuride teostamise alal. Teoreetilises osas tuleb õppijaile anda täpsed juhised haigete põetamine ning ühe või teise meditsiinilise peotseduuri läbiviimise alal. Õppijad peavad kohe alguses omandama õiged teadmised mitmesuguste meditsiiniliste käsitluste suhtes, et hiljem praktikas ei tuleks neid ümber õppida. Sisehaiguste käsitlemisel võetakse läbi haigete eest hoolitsemine ühe või teise haiguse puhul.

Kursus sisehaiguste alal võetakse läbi elundite-süsteemide järgi alustades hingamis-elunditega, siis vereringe-, seede- jt. elundid. Igat osa alustatakse anatoomilis-füsioloogilise sissejuhatusega. Peaaegu kõigi haiguste kirjeldus koosneb ühesugustest all-osadest: etioloogia, patoloogilis-anatoomilised muutused, sümptomatoloogia, diagnoos, haigusekäik, iseloomustavamad komplikatsioonid antud haiguse puhul.

Võttes läbi osa „Ravi ja haigete põetamine“ tuleb õppijate tähelepanu peamiselt koondada põetamisele ning osale millise peab täitma öde haigete põetamisel antud haiguse puhul. Üksikasjalikumalt tuleb peatuda sagedamini esinevate ja ödede suhtes suure praktilise tähendusega haiguste juures. Võrdlemisi harva esinevaid haigusi tuleb käsitleda ainult üldiselt, et öde saaks neist ettekujutuse.

KAVA.

ÜLDINE HAIGEPÕETUS JA MEDITSIINILINE TEHNIKA.

Haigepõetuse tähtsus. Põetamine ja ravi- mine teineteist täiendavate teguritena. Haigla arst- lik, põetamis-, abi- ja administratiivmajanduslik per- sonaal. Õe osa haigete põetamisel ning side õe ja teiste meditsiinilise personaali lülide vahel eduka ravi-profülaktilise töö pandina. Meditsiinõele esita- tavad nõuded.

Haiglaruumide ja haige koduse ümb- ruse hügieen. Haige sanitaarne käsi- tamine. Haiglarežiim. Haigla struktuur. Haigla osakonna struktuur. Ruumi valgustus, küte ja temperatuur. Ruumi niiskusemäär. Ventilatsioon. Palati sisustus.

Voodipesu ja vooditarbed: madrats, magamiskott, võrk, padi, vahariie, alus, lina, tekilina ja padja- püürid. Voodi korraldamine. Haige rõivastis. Ihu- pesu vahetamine. Ihupesu vahetamise sagedus. Pesu ja rõivastusesemete hoidmise viisid ja väljaandmise kord. Personaali rõivastis. Rõivaste hoidmine. Rõi- vaste hoidmine nakkushaiguste osakonnas (individu-aalne kapp).

Puhtuse tähtsus haige põetamisel. Palatite korista- mine. Haige sanitaarne käsitamine haiglasse asumi- sel. Dokumentatsioon haige vastuvõtul, väljakirjuta- misel ja surma puhul.

Hügieeniline kümbelus ja selle valmistamise teh- nika. Keha pesemine ja kuivatamine. Naha ning juuste, silmede, kõrvade, nina, suu, ja hammaste eest hoolitsemine. Käte ja jalgade, suguelundite, päraku ja loomulikkude kurdude eest hoolitsemine. Lamatis. Lamatiste vältimine ja lamatise eest hoolitsemine. Haigete üleviimine. Haigete asend voodis. Haigete

kaalumine ja pikkuse mõõtmine. Rahu võimaldamine haigeile. Puhketund. Haigete külastamine. Kultuurse meelelahutuse organiseerimine. Sisemise korra reeglid. Valvekorda asumine ja valvekorra üleandmine. Öine valvekord. Sanitaarselgitustöö haigete juures.

Haigete toitmine. Ravitoitlustamine. Dieet üksikute haigusjuhtude puhul. Mitmesugused ravi-asutistes kasutatavad toitmisrežiimid. Individuaalne ja üldine toitlustamine haiglas. Haigla köök, tema sisseseade ja asukoht. Laoruumid, tootmisruumid, haigete toidu väljaandmise ja vastuvõtu ruumid. Lauanõude hoiuruum. Kontroll ravitoitude kvaliteedi üle. Haigete toitmise režiim. Toidu väljajagamise ning haigeile einelauas ja voodis kätteandmise korraldus. Vajalikud eeltingimused söötmiseks ja söögiisu äratamiseks. Nõrkade ja raskete haigete dieet ja söötmine. Meelemärkuseta haigete söötmine. Kunstlik toitmine. Haigete (eriti palavikuhaigete) joogid. Portsjonite väljakirjutamine. Toiduainete üleandmine haigeile nende sugulaste poolt.

Kehatemperatuuri jälgimine. Maksimaaltermomeeter, selle ehitus ja käsitamine. Termomeetrite hoidmine. Kehatemperatuuri mõõtmise kohad. Temperatuuri mõõtmise tehnika, temperatuurilehed ja temperatuurikurvide koostamine.

Südametegevuse ja hingamise jälgimine. Südame- ja kopsuhaigete põetamine. Pulss. Parimad pulsilugemise kohad. Pulsi sagedus, täitumus ja pinge. Niiditaoline pulss. Kollaps. Dikrootiline pulss. Pulsi tugevus ja kiirus. Pulsi rütm ja selle häired. Pulsi määramise tehnika. Hingamise jälgimine: tüübid, hingamise sagedus, lugemise tehnika. Röga kogumine analüüsimiseks ja röga öö-päevase koguse ülestähendamine. Süljekausid ja nende liigid. Nende nakkusohutuks tegemise

viisid. Hapnikupadi ja selle kasutamine. Hapniku kogumine patja balloonist. Hapnikuaparaadid. Inha- laatori ehitus ja kasutamine.

Seedeelundite jälgimine. Mao- ja sooltehaigete põetamine. Suukoopa eest hoolitsemine. Kuristamine. Suukoopa, keele, kurgu vaatlemine. Katte võtmine mandleilt (neelult). Keele puhastamine. Kurgu määrimine. Okse kogumine analüüsi tegemiseks. Maoloputus. Sondi makku ja kaks- teistsörmiksoolde sisseviimise tehnika. Soolkonna tegevuse jälgimine. Heite kogumine analüüsi tege- miseks. Klistiirid (puhastav, sifooniline, tilk-, ravimi- te- ja toitklistiir). Mikroklistiirid ja küünlad. Siib- rite kasutamine. Meteorism ja gaasi väljajuhtimise toru. Heite, okse ja siibrite nakkusohutuks tegemise viisid.

Erituselundite jälgimine. Neeruhaigete põetamine. Uriinierituse jälgimine. Uriini- tühjenduse iseloom. Uriini hulk ja omadused. Uriini kogumine analüüsi tegemiseks. Uriini kinnipidamine. Uriinipidamatus ja ebaõige uriinitühjendus. Hügi- eenilised abinõud säärase haigete puhul. Uriini- pudelid. Kateteriseerimine ja kusepõie loputus.

Vereringe mõjustamise abinõud. Kuiv kupuklaas. Biir'i kupuklaas. Kaanid, aadrilaskmine.

Sooja ja külma kohalik kasutamine. Kuum kompress. Soojenduskott, hautus. Jääkott. Kompress. Vajalik ettevaatus sooja ja külma tarvita- misel.

Üldine sooja ja külma kasutamine. Uldised ravi-vesikümbused ja nende ettevalmista- mise tehnika. Vanni temperatuuri mõõtmine. Veeter- momeeter. Kümbuse kestus. Komplikatsioonid ja juhtumid haige kümblemise ajal. Haige jälgimine

kümbluste andmisel. Osaline kümbelus. Istekümbelus. Niisked mähised — soojad ja külmad. Kuivad mähised.

Ravimite tarvitamine. Ravimite väljakirjutamine. Ravimite apteegist saamise kord. Ravimite hoidmine. Mürgised ja tugeva mõjuga vahendid. Ravimite väljajagamine. Sissevõetavad ja välised ravimid. Ravimid injeksiooniks ja infusiooniks. Määrimine joodtinktuuriga. Sinepi- ja teiste plaastrite kasutamine. Hispaania kärkse plaastri pealepanek ja äravõtmine. Halli elavhõbedasalviga sissehõõrumine. Suu ja kurgu limanaha määrimine. Kuristamine. Piserdamine. Tilgutamine ninna, silmadesse ja kõrvasse. Suposiitide ja kuulikeste tarvitamine. Abinõud eksituste vältimiseks ravimite tarvitamisel ja väljakirjutamisel ning keskmise meditsiinilise personali vastutavus.

Raviainete süstimine. Mitmesugused süstlate liigid. Nende käsitlemine ja hoidmine. Süstlate ja nõelte steriliseerimine. Injektsioonikoha ning samuti ka injeksiooni teostaja käte steriliseerimine. Nahaaluste ja lihastesse juhtivate süstide tehnika. Nahaalused infusioonid. Bobrovi aparaat. Infusioonide tehnika.

Raske haige põetamise iseärasused. Raske haige asend voodis. Asendi muutmine. Raske haige üleviimine. Naharavi, hoolitsemine suu eest (parotiitide ja stomatiitide profülaktika) ning raske haige kõigi organite tegevuse jälgimine. Vaikuse ja rahu kindlustamine haigele. Abinõud rahuliku une võimaldamiseks. Haige eest hoolitsemine külmavärinate, kõrge temperatuuri, palavikus sonimise ja higistamise puhul (kriisi ajal). Käsitlemine minestuse, kollapsi, agoonia puhul, hoolitsemine surija eest. Surnute talitus.

SISEHAIGUSED JA HAIGETE PÕETAMINE

Sissejuhatus. Sisehaigused. Õe ülesanded ravimisprotsessis ja haiguste ärahoidmisel. Sisehaiguste mõiste. Haiguste etioloogia. Subjektiivsed ja objektiivsed sümptoomid. Haigusekäik, lõpp ja komplikatsioonid. Profülaktika ja ravimine. Õige põetamise tähtsus ja õe ülesanded. Haige järelevaatuse meetodid: läbivaatus, palpatsioon, perkussioon, auskultatsioon, laboratoorsed uurimised ja röntgenaparaadi kasutamine.

Hingamiselundite haigestumine. Sissejuhatus. Hingamiselundite anatoomia ja füsioloogia. Hingamiselundite haigestumise sagedus ja etioloogia. Külmetuse ja infektsiooni mõju. Tervishoidlike olude parandamine töö juures ja üldiselt hingamiselundite haiguste profülaktika põhialusena.

Ülemiste hingamisteede põletikulised protsessid, kopsupõletik ja pleuriit. Larüngiidi, trahheiidi ja bronhiidi põhiolu, etioloogia, haiguskäik, sümptoomid, ravimine ja põetamine.

Krupoosne ja katarraalne kopsupõletik. Etioloogia. Patoloogilis-anatoomiline pilt. Sümptoomid. Haige väljanägemine röga iseloom ja temperatuurikurvi tüüp krupoosse kopsupõletiku puhul. Kopsupõletikus haige põetamine. Ruumi tuulamine. Pulsi jälgimine krupoosse kopsupõletiku puhul ja selle jälgimise tähtsus. Südamevahendite süstimine. Haige asend voodis. Suu eest hoolitsemine. Soojendavad kompressid rindkerele. Kupu-klaas, kaanid. Õe ülesanded tõmbesoone-punktsiooni, tõmbsoone-sektsiooni ja infusioonide juures kopsupõletiku puhul. Hapnikupadja tarvitamine. Kloornaat-

riumi ja viinamarjasuhkru füsioloogilise lahuse süstimine. Pneumokokkide vastase seerumi, sulfidiini ja sümptomaatiliste ravimite tarvitamine. Ihupesuvahetamine. Kuumad kotid jäsemeile. Jääkott peale.

Bronhoektaas, abstsess ja kopsugangreen. Gripi- ja pneumokokilise infektsiooni osa abstsesside tekkimisel. Anaeroobide osa gangreeni tekkimisel. Ööpäevase röga kogumine ja mõõtmine. Röga iseloom abstsessi ja gangreeni puhul. Röga saatmine analüüsimiseks. Ravi ja põetamine.

Kopsutuberkuloos. Etioloogia, sümptoomid ja haiguskäik. Kopsutuberkuloosi patoloogilise anatoomiline pilt ja võimalikud komplikatsioonid (miliaarse tuberkuloosi käsitus). Tuberkuloosihaige põetamine. Batsillikandjate isoleerimine. Kiire abistamine verejooksu puhul kopsust. Ratsionaalne toitmine. Tuberkuloosihaigete dieet, režiim ja menüü eri järkudel. Medikamentne, kliimaatiline ja sanatoorne ravi. Kunstliku pneumotoraksi panemine. Kopsutuberkuloos kapitalistlike riikide sotsiaalse haigusena. Võitlus tuberkuloosi vastu NSV Liidus. Ravi-profülaktiliste asutiste (tuberkuloosihai glad, tuberkuloosisanatooriumid, tuberkuloosi-valveasutised, puhkekodud) ülesanded. Sport, tervishoidlike olude parandamine töö juures. Nõukogude rahva materiaalse jõukuse kasvamine. Öhu ja valguse tähtsus. Sanitaar-selgitustöö tähtsus võitluses tuberkuloosi vastu.

Kopsude mittepõletikulised haigused. Kopsude emfüseem ja bronhiaalne astma. Emfüseemi põhiolu, võimalikud komplikatsioonid südame kaudu. Bronhiaalne astma. Hoolitsemine haigushoo ajal. Kopsuturse (üksikasjalikumalt läbi võtta „Vereringeelundite haigused“).

Vereringeelundite haigused. Sissejuhatus. Südame ja veresoonte süsteem ühtse komplitseeritud vereringesüsteemina. Anatoomilis-füsioloogilised andmed. Suur ja väike vereringe. Sistol, diastool, pulss, vererõhk. Pulsi töötamine. Südame innervatsioon. Südame ja veresoonte süsteemi funktsionaalsed haigused. Elementaarsed teadmised südame perkussiooni ja auskultatsiooni alal.

Põletikulised haigused. Endokardiit, müokardiit, perikardiit. Endokardiidi patoloogilis-anatoomiline pilt. Infektsiooni, eriti ägeda reumatismi-infektsiooni mõju kardiitide tekkimisel. Angiini mõju. Endo-, müo- ja perikardiidi haiguskäik ja ravimine. Põetamine nende haiguste puhul. Profülaktika. Suukoopa sanatsioon. Õige režiimi tähtsus ja haige põetamine õe poolt absoluutse voodirežiimi puhul. Pulsi lugemine ja pulsi töötamise hindamine. Haigete söötmine. Toitmisrežiim, menüü. Jääkoti asetamine südamepiirkonda.

Südamehäired. Südamehäirete mõiste. Vereringe kompensatsioon ja dekompensatsioon. Hingeldus, tsüanoos, turse ja vesitõbi vereringe korratuse tunnustena. Ravi ja põetamine südame dekompensatsiooni puhul. Keha kaalu, diureesi, pulsi, hingamise ja üldise väljanägemise jälgimine. Öö-päevase diureesi hoolika ülestahendamise tähtsus. Raske haige põetamine südame dekompensatsiooni puhul. Lamatiste profülaktika. Ravi, toitmine, akloriidne dieet. Haigete menüü dekompanseerivate südamehäirete puhul. Joogi piiramine ravimeetodina. Südamevahendid, doseerimine, ravimite organismi viimise viis ja nende mõju. Diureetilised vahendid. Pulsi määramine: sagadus rütm, täit, pinge. Agoonia ja kollaps. Kohene abistamine kollapsi ja kopsuturse

puhul. Kupud ja kaanid. Ülesanded veeni sektsiooni, punktsiooni ja infusiooni juures.

Rinnavoolmed ja südameastma. Arterioskleroos. Arterioskleroosi, kardioskleroosi ja südame tõmbesoonte skleroosi põhiolu. Süüfilise mõju. Rinnavoolmete ja südameastma sümptoomid. Koronaarsete veresoonte tromboos. Esmaabi andmine rinnavoolmete ja südameastme hoo puhul. Nitroglütseriin ja selle omadused. Kuumad jala- ja käekümbelused ning nende mõju. Lühike ülevaade südame- ja veresoonte haiguste füsioterapeutilisest ja kuurordilisest ravist.

Seedeelundite haigused. Sissejuhatatus. Seedesüsteemi anatoomia ja füsioloogia. Mao- ja sooltehaigete objektiivse jälgimise põhimised meetodid. Öigesti korraldatud ühiskondlik toitlustamine mao- ja sooltehaiguste profülaktikana. Keskmise meditsiinilise personaali ülesanded mao- ja sooltehaigete kiireimal terveksravimisel. Ravitoitmine haiglas ja kodus.

Suuõõne ja söögitoru haigused. Angiini ja stomatiidi põhiolu ja etioloogia; sümptoomid ja ravi. Põetamine nende haiguste puhul. Suuõõne (hambad, mandlid) sanatsioon mõningate üldiste haigestumiste profülaktikana. Söögitoru haigused — armid, kasvajad. Toiteklustiir.

Maohaigused. Gastriit — äge ja krooniline. Ravi ja põetamine. Maoloputus; indikatsioon ja kontraindikatsioon. Toidumürgitus; sümptoomid ja kiire abistamine. Häired mao liikumis- ja sekretoorses funktsioonis. Mao- ja kaksteistsõrmiksoole haavandid. Mäovähk. Patoloogiline anatoomia. Vähja varajase avastamise tähtsus haige elu säästmiseks. Oksendamine ja oksemassi iseloom. Okse saatmine analüüsimiseks. Verine okse ja kiire abistamine. Haavandi perforatsiooni sümptoomid ja kiire abista-

mine. Haavandi- ja vähjahaige ravimine — konservatiivne ja kirurgiline. Dieteetiline ravi maohaiguste puhul. Toitmisrežiim ja menüü. Dieteetilised sööklad. Maohaigete füsioteraapia. Haige ettevalmistamine mao röntgenlääbivalgustamiseks ja mao opereerimiseks. Lühike ülevaade kuurordilisest ravist Želesnovodskis, Essentukis.

Sooltehaigused. Enteriit, koliit, enterokoliit. Nende sümptoomid, etioloogia, patoloogiline anatoomia. Soolte haavandid. Ravi nende haiguste esinemisel ägedal või kroonilisel kujul. Põetamine ägedate sooltehaiguste puhul. Ravitoitmise tähtsus. Toitmisrežiim ja menüü. Heidete iseloom, nende saatmine analüüsimiseks, nakkusohutuks tegemine. Esmaabi verejooksu puhul sooltest. Suposiitide kasutamine. Siibrite tarvitamine. Puhastus- ja ravimkliitrid. Haige ettevalmistus sooskonna röntgenlääbivalgustuseks. Raske sooltehaige põetamine.

Maksa- ja sapipõie-haigused. Maksa anatoomia ja füsioloogia. Äge sapiteede põletik (katarraalne kollatõbi), sümptoomid, ravi. Dieedi tähtsus. Haige põetamine. Heidete ja uriini iseloomu jälgimine.

Maksa tsirroos, v^hhk, süüfilis, maksa ehinokokk ja nende patoloogilis — anatoomiline pilt. Holetsüstiit ja holelitiaasis. Esmaabi maksavoolmete puhul. Kuum kott maksa piirkonda, narkootilised vahendid. Dieteetiline ravi, toitmisrežiim ja menüü.

Erituselundite haigused. Sissejuhatus. Neerud, nahk, kopsud ja soolkond erituselunditena. Nende vastastikune side. Neerude anatoomia ja füsioloogia. Kuseeritussüsteemi jälgimise objektiivsed meetodid. Neeruhaige jälgimine ja õe ülesanded sääljuures. Uriin, selle koostis ja omadused.

Neeruhaiguste klassifikatsioon haigusprotsessi ise-loomu järgi: nefroos, nefriit ja arteriosklerootilised neerud. Nende patoloogiline anatoomia. Rasedate nefroos. Külmetuse ja infektsiooni mõju. Angiini mõju. Neeruhaiguste profülaktika. Neeruhaigete jäl-
gimine ja põetamine. Ravitoitmine ravimise täht-
saima tegurina. Menüü. Diureesi mõõtmine ja ülestä-
hendamine. Funktsionaalsed katsed: kontsentreerit-
tud, vesikatse ja Simnitski katse. Uriini väljavõtmine
kateetriga. Uriini saatmine analüüsimiseks. Uriini
patoloogilised elemendid ja tema hindamine välise
väljanägemise järgi. Anuuria. Ureemia ja esmaabi
selle puhul.

P ü e l i i t j a t s ü s t i i t. Etioloogia, sümptoomid ja
haigusekäik. Profülaktika, ravi ja põetamine. Neeru-
kidid ja esmaabi neeruvoolmete puhul.

L i i k u m i s e l u n d i t e h a i g u s e d. Äge liigete
reumatism. Infektsiooniline monoartriit ja polüart-
riit. Deformeeriv artriit. Müosiit. Põetamine kõigi
eeltähendatud haiguste puhul. Kuumad kompressid.
Füsioterapeutiline ravi. Kuurordiravi kroonilistel juh-
tudel.

V e r e l o o m e - e l u n d i t e h a i g u s e d. Vereloo-
meaparaadi ülesanne. Vere ja koemahla koostis.
Leukotsütaarne vormel. Veregrupid. Primaarne ja
sekundaarne kehvveresus. Toores maks võimsa
tegurina perniitsioosse kehvveresuse ravimisel. Toore
maksa ekstrakt. Gastorkiin. Arseeni ja raua prepa-
raadid. Veretransfusioon (indikatsioonid ja kontra-
indikatsioonid). Vitamiinide tähtsus. Leukeemia (lüm-
faatiline ja müeloidne). Sümptoomid, ravi ja põeta-
mine. Hemorraagiline diatees ja selle põhiolu. Hemo-
fiilia. Põetamine nende haiguste puhul.

A i n e v a h e t u s e h a i g u s e d j a e n d o k r i i n -
s e d h ä i r e d. Süsivesikute, valkude, rasvade, vee

ja soola ainevahetus. Sisesekretsiooni-näärmed. Hormoonid. Endokriinsete näärmete omavaheline korrelatsioon. Kõhunääre sisesekretsiooni-organina. Insuliin ja selle tähtsus. Suhkruhaiguse sümptoomid, haiguskäik ja ravi. Ravitoitmine. Menüü koostamine. Diabeetiline kooma ja kohese abi andmine. Alimentaarse ja hüpofüsaarse rasvumise põhiolu. Podagra. Vitamiinid ja avitaminoosid. Vitamiinse toitmise tähtsus avitaminoosi puhul. Kilpäärme hüperfunktsioon, hüpofunktsioon ja düsfunktsioon. Basedowism ja basedowihaigus. Müksödeem. Endeemiline hõõtsik. Ravi joodi ja endokriinsete preparaatidega. Mittesuhkruline diabeet, akromegaalia, addisonihaigus.

Esmaabi mürgituste puhul. Märk. Mürgi kohalik, üldine ja osaline toime. Mürgitus mineraalsete ja orgaaniliste hapetega, mürgitus leelistega. Mürgituse tunnused. Vastumürgid. Haigete põetamine. Mürgitus süsinikhapendiga. Arseeni- ja elavhõbedamürgitus. Alkoholi-, kloroformi- ja eetrimürgitus. Oopiumigrupi-mürgitus (morfiim). Mürgitus toiduaineist: liha, kala, seened, konservid. Sümptoomid mitmesuguste mürgituste puhul. Esmaabi mürgituse puhul. Mürgi eemaldamine ja selle kahjutuks tegemine (vastumürk). Mürgitatu põetamine. Sümptomaatiline ravi. Tagajärgede ravi.

Praktiline osa.

Sisehaiguste läbivõtmisel tuleb suurt tähelepanu pöörata praktilistele töödele ravi-asutistes (haiglas) haigevoodi või polikliinikus ambulatoorsete haigete juures.

Teoreetilise kursuse lektor peab korraldama ka praktilisi töid. Kui see osutub võimatuks, siis ta peab praktikumi juhtima, et praktiline osa oleks tihedas seoses teoreetilise osaga.

Praktilistel töodel tuleb tähelepanu peamiselt pöörata haigete põetamisele ja meditsiiniliste protseduuride läbiviimisele. Vanemate semestrite õpilastele demonstreerib lektor sisehaiguste kursuse läbivõtmisel vastavaid haigeid ja võtab läbi nende haigete põetamise reeglid.

Iga õppijate allgrupi juurde määratakse kvalifitseeritud õde mitmesuguste manipulatsioonide läbivõtmiseks vastava õe kontrolli all.

Iga praktikumi-päev tuleb sisse kanda isiklikku päevikusse (töövihikusse), millest peab peegelduma kõik, mis antud päeva jooksul on tehtud (kas kellegi kaasabil või iseseisvalt). Sellejärele kuidas õppijad jõuavad edasi teoorias ja praktikas, antakse nende hooleks iseseisvaks läbiviimiseks kord-korrast vastutusrikkamad manipulatsioonid (iga uue manipulatsiooni juures vaatab õppija esimesel korral pealt, mille järele ta sooritab selle manipulatsiooni mitu korda iseseisvalt, kuid kohustuslikult õe juuresolekul, ning lõpuks võib ta vastava ülesande sooritada juba täiesti iseseisvalt). Õppepraktiline tegevus korraldatakse üheaegselt teoreetilise osa läbitöötamisega, kõrvuti kindlate teoreetiliste osade läbivõtmisega, s. o. võttes näit. läbi haigete põetamise küsimuse vereringe dekompensatsiooni alal näidatakse õppijaile vastavaid haigeid ja õpetatakse nende juures praktiliselt põetamist. Väljaõppe lõpuks peab iga kursuse lõpetav õde olema ette valmistatud iseseisvaks tööks kõigil aladel.

Tehtud töö arvestamiseks peavad õppijad kandma töövihikusse kõik läbitehtud manipulatsioonid; praktikumi arvestamiseks peab lektor olema veendunud selles, et iga õppija oskab iseseisvalt sooritada igat kavas ette nähtud protseduuri. Selleks tuleb pidada isiklikud kaardid iga õppija kohta kõigi protseduu-

ride loeteluga, mida ta peab oskama läbi viia, ja nende arvessevõtmisega lektori poolt.

Nii lühikese aja jooksul ei ole muidugi võimalik lasta õppijail läbi teha kõik protseduurid kasvõi üksainuke kordki, eriti sääraseid protseduure, mida sagedasti vaja ei tule, nagu näit. maoloputus, sifooniline klistiir, kateteriseerimine jms.

Kooli lõpetav õde ei pea ainult teadma, kuidas toimida ühe või teise protseduuri puhul, vaid ta peab oskama seda ka iseseisvalt läbi viia, s. o. ta peab omandama vilumuse nende protseduuride alal, ta peab õppeajal ühe või teise protseduuri sooritama mitu korda.

Seepärast tuleb harjutusi põetamise tehnika alal teostada mitte üksi sisehaiguste praktikumil, vaid samuti ka kõigi teiste kliiniliste distsipliinide praktikumil, esmajoones aga nakkus- ja lastehaiguste alal.

Protseduurid nagu süstimine tulevad sagedamini ette sisehaiguste ja günekoloogilises osakonnas, nahaalused infusioonid — kirurgilises osakonnas jne.

Ravimite väljajagamine, hoidmine ja kasutamine, portsjonisedelite koostamine, temperatuuri mõõtmine, klistiirid, kuumad kompressid jm. võivad toimuda igas haigla osakonnas.

Praktikum haige hügieenilise käsitamise alal tuleb korraldada vastuvõturuumis. Siin töötades peavad õppijad tutvuma haigete vastuvõtu, haigete ja neile kuuluvate esemete registreerimise, väljakirjutatud (surnud) haigete dokumentide vormistamise, rõivaste hoidmise ja väljaandmise ning haige statsionaari transporteerimise tehnikaga. Siinsamas teevad õppijad läbi ka praktikumi haigete hügieenilise käsitamise alal.

Teadmiste omandamiseks töö alal vastuvõturuumis tuleb olla ka paar korda öövalves.

Ringkäikudel demonstreerib lektor haigeid vastavalt sellele, missugused haigused võetakse parajasti läbi teoreetilisel kursusel. Arst peatub tüübiliste ja silmatorkavamate sümptomide ning vastavate haigete põetamise ja ravimise iseärasuste juures. Ringkäikudest vabal ajal töötavad õppijad õdede juhtimisel haigetalituse alal, teostavad mitmesuguseid protseduure jne.

Neljandal semestril pühendatakse näiteks üks kolmandik ajast dieteetikale. Lektor demonstreerib haigeid veresoonte, vere- ainevahetuse ja siseseksretsiooni-näärmete haigustega. Sellel semestril ei jää õppijaile iseseisvaks tööks aega peaaegu üldse üle.

Õppe-tööpraktikum.

Kogu teoreetilise kursuse lõpetamise järele kõigi kliiniliste distsipliinide alal teevad õppijad läbi õppetööpraktikumi raviasutistes, kus nad töötavad arstide-õpetajate juhatusel keskmise meditsiinilise personaalina, täites täies ulatuses õe ülesandeid.

Kliinilis-laboratoorsed uurimused.

Praktikum kliinilis-laboratoorsete uurimuste alal korraldatakse praktiliste tööde kujul haigla, polikliiniku, veneroloogilise valveasutise jne. kliinilises laboratooriumis (sisehaiguste kursuse piirides).

Kliinilis-laboratoorsete uurimuste tehnikaga tutvumisel taotellakse praktilist sihti anda õppijaile põhimisi teadmisi kliinilis-laboratoorsete uurimuste alal, õpetada neile uurimuste elementaarseid tehnilisi võtteid ning anda neile kogemusi materjali hankimise ja ettevalmistamise alal kliinilis-laboratoorseteks analüüsiks.

Iga toimingu algul annab õpetaja seletusi vastavate demonstratsioonidega. Järgneb õppijate ise-

seisev töö õpetaja juhtimisel. Mikroskoopia võetakse läbi demonstratsiooni korras.

Peale kogemuste laboratoorse uurimise alal peavad õppijad omandama ka materjali konserveerimise ja selle hävitamise tehnikat pärast uurimise lõpetamist.

Sissejuhatus. Kliinilis-laboratoorsete uurimuste tähtsus haiguste äratundmisel, jälgimisel ja ravimisel. Keskmise personaali ülesanded kliinilis-laboratoorses töös. Kliiniline laboratoorium ja selle sisseseade.

Rõga ja kurgukatte uurimine. Rõga kogumine ja toimetamine laboratooriumi. Rõga üldised omadused (värv, lõhn, konsistents ja reaktsioon). Rõga määramine kihtide järgi seistumisel. Mitmesuguste rõgaproovide demonstratsioon. Värske tilga mikroskoopia. Ägepreparaatide valmistamine rõgast, nende fikseerimine ja värvimine Ziehl-Nielsen'i ja Garm'i järgi. Rõga bakterioskoopiline uurimine tuberkuloosi-batsillide, Fraenkeli diplokokkide jne. leidmiseks. Ärakasutatud rõga hävitamine. Sterilsete tampoonide valmistamine. Kurgulima võtmise tehnika. Äge-preparaadi valmistamine. Kurgu eritise külv söötmeile. Kurgu harilik flora. Difteeriabatsilli preparaadi demonstreerimine.

Praktiline osa. Rõga äge valmistamine ja selle värvimine Ziehl-Nielsen'i järgi.

Uurimused vere alal. Vere võtmiseks vajaliku instrumentariumi ja materjali ettevalmistus. Segaja ja arvutuskaamera. Hemoglobiinomeeter. Instrumentide steriliseerimine. Katseklaaside ja segajate ettevalmistus vere võtmiseks. Sõrmest verevõtmise tehnika. Hemoglobiini määramine. Punaste ja valgete vereliblede arvestus. Vere ja paksu tilga

äiete ettevalmistamine. Preparaatide fikseerimine, nende värvimine fuksiiniga ja Giemsa' järgi. Leukotsütaarne vormel. Vere värvimata ja värvitud preparaate vaatlemine mikroskoobi all. Malaria plasmoodiumide demonratsioon, Obermeier'i spiroheet. Erütrotsüütide sadestamise reaktsiooni tehnika (ESR määramine), demonratsioon. Veregruppide määramine.

Praktiline osa.

1. Vere võtmine sõrmest hemoglobiini määramiseks ja vereäige valmistamine.

2. Veregruppide määramine.

Uriini analüüsid. Uriini kogumine laboratoorseks uurimiseks. Uriini hoidmine. Uriini üldised omadused: öö-päevane hulk, värv, lõhn, läbipaistvus, reaktsioon ja erikaal. Valkaine ja suhkru kvaliteedi määramine. Uriini sade. Organiseerimata ja organiseeritud sade. Tsentrifugeerimine ja preparaadi valmistamine uriinisademest mikroskoobiliseks uurimiseks. Uriinisademe koostusosade demonratsioon mikroskoobi all ja joonistel.

Praktiline osa.

Uriini reaktsiooni ja erikaalu määramine.

Maooanalüüs. Katse-eine ja selle koostis. Maosisalduse väljapumpamise tehnika. Maosisalduse hulk ja omadused: värv, lõhn, reaktsioon. Maomahla titreerimine. Üldise ja vaba soolhappehulga määramine. Maosisalduse värskete preparaate valmistamine ja nende demonratsioon mikroskoobi all.

Heidete analüüs. Materjali võtmine, hoidmine ja hävitamine. Heidete kogus, vorm, konsistents, värv, lõhn ja reaktsioon. Lisandid: veri, lima,

mäda, paelussi, solkmete lülid ja munad. Keemiline reaktsioon verepigmentidele. Preparaadi valmistamine heiteist mikroskoobiliseks uurimiseks. Heidete spetsiaalne töötlemine Teleman'i meetodil. Heidete ning solkmete lülide ja munade preparaatide demonstratsioon mikroskoobi all. Vastavate tabelite demonstratsioon.

Praktikum ravitoitlustamise alal

SELGITUSEKS

On soovitatav, et praktikumi ravitoitlustamise ja toitute alal juhataks spetsialist. Õppijaile tuleb demonstseerida menüü koostamise meetodikat ja nendega tuleb praktiliselt koostada menüü toiteväärtuse arvestamisega üksikute ravitoitude järgi ning samuti ka koondmenüü. Õpetamisel käsitatakse Üleliidulise Toitlusinstituudi poolt ette pandud ravitoitude süsteemi.

Kulinaarsel praktikumil võetakse läbi roogade valmistamine köögis, kusjuures erilist tähelepanu pööratakse kulinaarse töötlemise tähtsamaile momentidele.

Praktiline osa.

1. Menüü koostamine üksikute ravitoitude alal ning koondmenüü. Dieedi toiteväärtuse kalkulatsioon. Ravitoitlustamise põhimised printsiibid. Roogade töötlemine mao- ja sooltepiiret mehaaniliselt ja keemiliselt ärritavate oolluste eemaldamiseks. Auruga keedetud toidud.

2. Suppide valmistamine. Üldreeglid. Ravitoitmise supid: limased, läbihõõrutud, külmad jt. supid. Suppide vitaminiseerimine.

3. Teise roa valmistamine lihast ja kalast. Hautatud, küpsetatud ja praetud road, suflee valmistamine, auruga valmistatud pudingid. Road toorest maksast.

4. Teise roa valmistamine juurviljast. Juurvilja ettevalmistamine. Juurvilja kulinaarse töötlemise viisid vitamiinide säilitamiseks. Vinegrettide, juurviljakotlettide, püree valmistamine.

5. Magusroa valmistamine: kissellid, kompotid, želee; magusroad jahust. Vitamiine sisaldavad joogid puuviljast ja mariadest.

PRAKTILISTE OSKUSTE LOETELU HAIGETE PÕETAMISE ALAL MEDITSIINÕDEDE KOOLI LÕPETAJAILE

1. Haige vastuvõtt ja hügieeniline käsitlemine.
2. Juukselõikamine masinaga.
3. Raseerimine.
4. Hügieeniline ja ravikümbklus; kümbklus nõrka-dele haigetele.
5. Haige ümberasetamine ja üleviimine. Ihupesu vahetamine raskel haigel.
6. Hügieenilise olukorra loomine haigele.
7. Voodi korraldamine.
8. Lamatiste käsitlemine.
9. Suukoopa, nina, kurgu, kuulmetoru, silmade, suguelundite ja päraku eest hoolitsemine.
10. Haigete kaalumine ja antropomeetrilised mõõtmised.
11. Öhtu- ja lõunasöögi väljajagamine; haigete söötmine.
12. Ravimite ja portsjonisedelite väljakirjutamine; andmed haigete kohta.

13. Ravimite väljajagamine. Ravimite hoidmine.
14. Temperatuuri mõõtmine ja temperatuurikurve lehe täitmine.
15. Pulsi määramine ja pulsikruvi ülesmärkimine.
16. Hingamise sägeduse lugemine.
17. Kurgu- ja ninakatte võtmine.
18. Kurgu ja ninakoopa määrimine.
19. Maomahla võtmine ja maoloputus.
20. Haigete ettevalmistamine mao ja soolte röntgenlâbivalgustamiseks.
21. Toitmine sondi, fistli või toitklistiiri kaudu.
22. Puhastav, sifooniline, õli-, tilkklistiir.
23. Ravimklistiir.
24. Suposiitide kasutamine.
25. Heidete kogumine analüüsiks ja nõude desin-
fektsioon.
26. Kupuklaas.
27. Sinepiplaaster.
28. Hispaania kärbse plaastri pealepanek ja ära-
võtmine.
29. Kuum kompress.
30. Soojendaja ja jääkott.
31. Haige mähkimine.
32. Röga kogumine ja selle desin-
fektsioon.
33. Inhalatsioon ja pulverisatsioon.
34. Vere võtmine ja äige valmistamine.
35. Vere võtmine hemoglobiini määramiseks.
36. Nahaalune injektsioon.
37. Injektsioon lihasesse.
38. Nahaalune infusioon Bobrov'i aparaadiga.
39. Uriini kogumine ja öö-päevase koguse mõõt-
mine.
40. Urineerimisnõude desin-
fektsioon.
41. Funktsionaalsete katsete korraldamine neeru-
dega.
42. Süstimine.

43. Naiste kateteriseerimine.
44. Meeste kateteriseerimine.
45. Kusepõie loputus.
46. Salvmähiste pealepanemine.
47. Joodiga määrimine.
48. Sissehõõrumine linimendiga.
49. Kaanide pealeasetamine.
50. Hapniku kogumine patja balloonist. Hapniku-
padja kasutamise tehnika.
51. Surnu talitamine.
52. Valvekorra üleandmine ja öine valvekord.
53. Andmete väljakirjutamine haigete kohta.
54. Menüü koostamine mitmesuguste haigete jaoks,
portsjonilehtede väljakirjutamine.
55. Tähtsamate dieetiliselt toitlustamise roogade
valmistamise põhimõtted ja vitamiinide säilitamine.

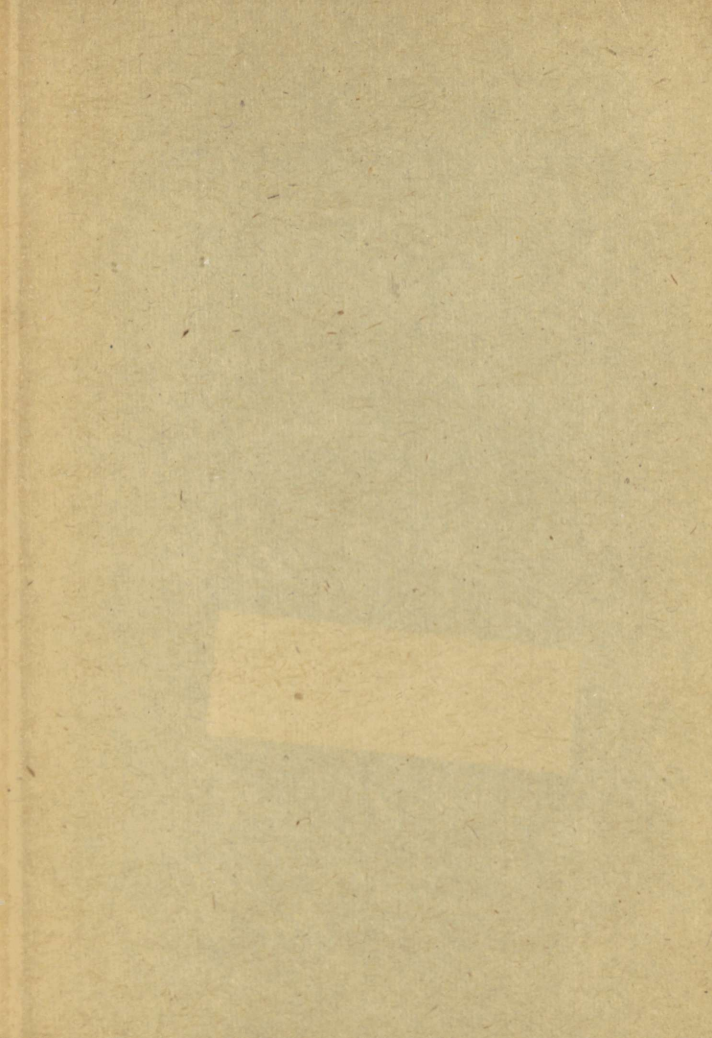
ÕPIKUD

Barhaš — Haigete põetamine ja meditsiiniline tehnika.

Kristman — Sisehaigused, haigete põetamine ja meditsiiniline tehnika.

Изд. СССР Нар. Ком. Здравоохранения. Программа внутренних болезней вместе с лечением больных и медицинской техникой. На эстонском языке. Таллинн, 1945.

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00883118 4